

Семененко С.

*студентка IV курсу юридичного факультету
Тернопільського національного економічного університету
Науковий керівник: к.ю.н., доцент, доцент кафедри
кримінального права та процесу ТНЕУ
Чудик Н.О.*

ПРАЦЯ ОСІБ, ЗАСУДЖЕНИХ ДО ПОЗБАВЛЕННЯ ВОЛІ: ПРАВО ЧИ ОБОВ'ЯЗОК

Актуальність. Протягом тривалого історичного періоду проблема трудової зайнятості засуджених у місцях позбавлення волі не була в юридичній науці предметом глибокого і всебічного аналізу. Це обумовлювалося тим, що однією з традиційно домінуючих тенденцій у сфері праці України було стійке перевищення попиту на робочу силу над її пропозицією, по-перше, і можливість, у більшості випадків, використовувати засуджених на низькооплачуваній, примітивній роботі як дешеву робочу силу, по-друге. Однак на шляху до гуманізації українського законодавства та приведення його до норм міжнародних положень останнім часом було внесено багато змін до численних законів взагалі та до Кримінально-виконавчого кодексу України зокрема. Метою статті є аналіз сучасних правових норм кримінально-виконавчого законодавства, які регулюють працю засуджених.

Стан дослідження. Питанню організації праці засуджених до позбавлення волі в різний час приділяли увагу вчені різних галузей знань: В. А. Бадира, О. М. Джужа, Т. В. Дуюнова, І. А. Жук, О. І. Зубков, О. Г. Колб, В. О. Корчинський, Л. Г. Крахмальник, М. С. Рибак, В. М. Романов, Ф. Р. Сандуров, А. Х. Степанюк, С. О. Стефанов, М. О. Стручков, В. М. Трубніков, Г. Ф. Хохряков, М. П. Черненко, І. С. Яковець та ін. Разом із тим аналіз наукових публікацій показав, що дослідженню саме правового регулювання праці засуджених до позбавлення волі в Україні приділяється недостатньо уваги [1, с. 259].

Виклад основного матеріалу. В даній роботі я хотіла б приділити увагу Закону України «Про внесення змін до Кримінально-виконавчого кодексу України щодо адаптації правового статусу засудженого до європейських стандартів» № 1186-VII, який був прийнятий 8 квітня 2014 року [2]. Новий закон значно змінив правовий статус осіб, засуджених до позбавлення волі. Зокрема, найвагомішої зміни зазнала ч.1 ст. 118: слова «повинні працювати» були замінені словами «мають право працювати». Виникає питання доцільності «перетворення» обов'язку засуджених працювати у їх право, адже як вказано у ст.1 КВК України [3] метою кримінально-виконавчого законодавства є захист інтересів особи, суспільства і держави шляхом створення умов для виправлення і ресоціалізації засуджених. Необхідною умовою ресоціалізації є виправлення засудженого. Не викликає сумнівів той факт (і це, до речі, закріплено у ст. 6 КВК), що серед основних засобів виправлення і ресоціалізації, таких як встановлений порядок виконання та відбування покарання, соціально-виховна робота, загальноосвітнє і професійно-технічне навчання, громадський вплив не останнє місце займає і

суспільно корисна праця. Тож, виходить, що прийняття такої норми не тільки підриває основи соціальної справедливості, а й нівелюють одну з основних вимог, призваних виправляти засуджених. Внесення змін до ч.1 ст. 118 КВК докорінно змінює ситуацію, адже відповідні зміни до статей Кримінально-виконавчого кодексу, що регламентують порядок та умови відбування, а, отже, і працю осіб, засуджених до інших видів покарань, внесені не були. Варто лише проаналізувати статті Кримінально-виконавчого кодексу щодо порядку та умов виконання покарань:

— ч.2 ст. 36 КВК «Порядок виконання покарання у виді громадських робіт»: «Виконання покарання у виді громадських робіт здійснюється на основі участі засуджених у суспільно корисній праці...»;

— ст. 37 КВК «Умови відбування покарання у виді громадських робіт»: «Засуджені... зобов'язані... сумлінно ставитися до праці...»;

— ч.2 ст. 41 КВК «Порядок виконання покарання у виді виправних робіт»: «Виконання покарання у виді виправних робіт здійснюється на основі участі засуджених у суспільно корисній праці...»;

— ч. 6 ст. 41 КВК «Порядок виконання покарання у виді виправних робіт»: «Засуджені зобов'язані: ... сумлінно ставитися до праці...»;

— ч. 4 ст. 59 КВК «Порядок і умови відбування покарання у виді обмеження волі»: «Особи, засуджені до обмеження волі, зобов'язані сумлінно працювати у місці, визначеному адміністрацією виправного центру...» [4, с.150].

Висновок. Як показує проведене дослідження, право засуджених на працю є тим правом, що найчастіше порушується або викривлено реалізується на практиці та залишається все ж законодавчо неврегульованим питанням. Це зумовлене, перша за все, подвійним характером праці засудженого: з одного боку – це їх право, з іншого – один з основних засобів виправлення і ресоціалізації (ст. 6 КВК України). Визнання праці засуджених їх правом вказує на добровільність участі в ній, проте норма ст. 18 закону України «Про Державну кримінально-виконавчу службу України», в якій міститься обов'язок посадових і службових осіб органів і установ виконання покарань, слідчих ізоляторів застосовувати передбачені законом засоби виправлення і ресоціалізації створює у останніх прагнення забезпечити обов'язкове та максимальне залучення всіх засуджених до праці, незалежно від їх власного бажання.

Отже, враховуючи вище сказане, можна дійти висновку, що спроби законодавця вдосконалити нормативну базу та привести у відповідність до європейських норм, на даний час є досить суперечливими, а зміни, що були внесені до Кримінально-виконавчого кодексу, є передчасними та такими, що потребують ґрунтовного доопрацювання.

Список використаних джерел

1. Опанасенков О.І. Правове регулювання праці засуджених до позбавлення волі як засіб їх виправлення: сучасність і перспективи / О. І. Опанасенков // Питання боротьби зі злочинністю. – 2014. – Вип. 27. – С. 258-266.

2. Закон України «Про внесення змін до Кримінально-виконавчого кодексу України щодо адаптації правового статусу засудженого до європейських стандартів» від 08.04.2014 // Відомості Верховної Ради (ВВР), 2014. – № 23. – ст.869. – [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/1186-18>

3. Кримінально-виконавчий кодекс України. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/1129-15/page>

4. Северин О.О. Праця осіб, засуджених до позбавлення волі: право чи обов'язок, що має допомогти виправленню та ресоціалізації засуджених / О.О. Северин // Вісник Кримінологічної асоціації України. – 2014. – № 7. – С. 147-152.

Софіянчук І.

*студент магістратури юридичного факультету
Тернопільського національного економічного університету
Науковий керівник: к.ю.н., доцент, завідувач кафедри
кримінального права та процесу ТНЕУ
Рогатинська Н.З.*

ВІДСТОРОНЕННЯ ВІД ПОСАДИ ЯК ЗАХІД КРИМІНАЛЬНОГО ПРОЦЕСУАЛЬНОГО ПРИМУСУ

Для забезпечення виконання суб'єктами кримінально-процесуальної діяльності свідками, потерпілими, підозрюваними, обвинуваченими експертами тощо своїх процесуальних обов'язків, а також для забезпечення доказів і можливої конфіскації майна органи дізнання, слідчі, прокурори й суди застосовують передбачені кримінально-процесуальним кодексом заходи процесуального примусу [5, с. 202].

Важливу роль у забезпеченні належного досудового розслідування та судового провадження відіграють заходи забезпечення кримінального провадження. Без них не обходиться жоден кримінальний процес сучасних держав світу, оскільки саме так забезпечується належний, передбачений законом перебіг досудового розслідування й судового провадження, а в підсумку – захист особи, суспільства, держави від кримінальних правопорушень та виконання інших завдань кримінального судочинства [6, с. 129].

Особливе місце в системі процесуального примусу посідає відсторонення від посади – захід забезпечення кримінального провадження, який полягає у тимчасовому вимушеному недопущенні особи, яка перебуває у певних службових відносинах з органами державної влади та місцевого самоврядування, підприємствами, установами чи організаціями, до виконання своїх функціональних обов'язків з підстав і в порядку, передбачених кримінальним процесуальним законодавством.

Такий захід не є новим у кримінальній процесуальній діяльності України. КПК України (1960 р.) передбачав цей захід процесуального примусу в разі притягнення посадової особи до кримінальної відповідальності за посадовий злочин, а так само, якщо ця особа притягається до відповідальності за інший злочин та може негативно впливати на хід досудового чи судового слідства [2].

КПК України (2012 р.) передбачає відсторонення від посади особи, яка підозрюється або обвинувачується у вчиненні злочину середньої тяжкості, тяжкого чи особливо тяжкого злочину, і незалежно від тяжкості злочину щодо особи, яка є службовою особою правоохоронного органу. При цьому